

Snäva inte in välfärdsutredningen

Dagens Samhälle den 30 mars 2015

Häromveckan gav regeringen direktiv till sin utredning om nya regler för privat utförda välfärdstjänster. Utredare utsågs också: Malmös tidigare kommunalråd Ilmar Reepalu (S). Direktiven var ingen munter läsning. Vårt stolta svenska utredningsväsende har i flera fall bidragit till breda politiska uppgörelser i form av rationella lösningar på samhällsproblem. Speciellt viktigt är detta på områden som kräver långsiktiga spelregler, som pensionssystemet, statens budgetregler – och inte minst de privat utförda välfärdstjänsterna.

De aktuella direktiven ger tyvärr inte något hopp om ett utredningsresultat i form av förslag på välriktade åtgärder som tar sig an centrala problemställningar. I en nyckelformulering i direktiven slår regeringen fast att ”förekomsten av vinstintresse ... går ut över kvalitet, likvärdighet, tillgänglighet och arbetsvillkor.” Detta påstående underbyggs dock inte närmare, vilket är olyckligt eftersom det förefaller vara det bärande argumentet för att redan i direktiven begränsa alla nya regler till utgångspunkten att eventuella överskott ska återinvesteras i den verksamhet där de har uppstått.

De snäva direktiven blir speciellt märkliga mot bakgrund av en underlagsrapport som i ett sent skede lyftes ur den tidigare Ägarprövningsutredningen. Motiveringen var att frågan om olika slags ägare och deras syften i stället skulle behandlas i Reepalus utredning om välfärdstjänster. Problemet är att det nu verkar som att även direktiven i Reepalus utredning görs så snäva att den färdiga underlagsrapporten riskerar att falla bort på nytt.

Författaren till underlagsrapporten, professor Per Strömberg vid Handelshögskolan i Stockholm, drar flera slutsatser som rimmar illa med påståendet att det finns ett motsatsförhållande mellan vinstintresse och kvalitet. Strömberg konkluderar bland annat att det ”inte finns några signifikanta belägg vare sig från skolektorn eller vård- och omsorgssektorn att vinstdrivande aktörer systematiskt skulle leverera lägre kvalitet än offentliga eller ideella aktörer”.

Jag skriver gärna under på Per Strömbergs slutsats. Till exempel visar en studie om äldreboenden, som jag gjort tillsammans med Jannis Angelis vid KTH och som publicerats av SNS, att styrning och ledning fungerar bäst på äldreboenden som drivs av stora privata företag. Studien visar dock även att de största skillnaderna finns mellan boenden inom varje ägarform. Det finns alltså gott om kommunala äldreboenden som drivs bättre än privata och vice versa. Att inrikta kvalitetssäkringen på ägarnas vinstutdelning framstår i detta ljus som missriktat.

Trots sina snäva direktiv bör Reepalus utredning om välfärdstjänster beakta Strömbergs befintliga underlagsrapport, liksom den juridiska underlagsrapport av Uppsalaprofessorn Daniel Stattin som gick samma bistra öde till mötes. Trots allt är det hoppingsivande att den nya välfärdsutredningen redan från dag ett har tillgång till två så kvalificerade underlag.

Välfärdssektorn behöver ett långsiktigt stabilt regelverk. En uppgörelse om detta måste bygga på ett fullständigt och kvalificerat beslutsunderlag – inte på en kontinuerlig insnävning av utredningsdirektiven för att parera vad de anlitade experterna kommer fram till.

Henrik Jordahl

Docent i nationalekonomi, programchef vid Institutet för Näringslivsforskning